

Expropriationslag (1972:719)

t.o.m. SFS 2019:850SFS nr: 1972:719

Departement/myndighet: Justitiedepartementet L1

Utfärdad: 1972-12-19

Ändrad: t.o.m. SFS 2019:850

Ändringsregister: [SFSR \(Regeringskansliet\)](#)

Källa: [Fulltext \(Regeringskansliet\)](#)

Innehåll:

- [1 kap. Inledande bestämmelser](#)
- [2 kap. Expropriationsändamålen](#)
- [3 kap. Tillstånd till expropriation m.m.](#)
- [4 kap. Expropriationsersättning](#)
- [5 kap. Rättegången i expropriationsmål m.m.](#)
- [6 kap. Betalning av expropriationsersättning och fullbordande av expropriation m.m.](#)
- [7 kap. Särskilda bestämmelser](#)
- [Övergångsbestämmelser](#)

1 kap. Inledande bestämmelser

1 § Fastighet, som tillhör annan än staten, får tagas i anspråk genom expropriation enligt denna lag med äganderätt, nyttjanderätt eller servitutsrätt. Genom expropriation får även särskild rätt till fastighet upphävas eller begränsas, om rättigheten tillkommer annan än staten.

2 § I denna lag förstås med särskild rätt till fastighet nyttjanderätt, servitut och rätt till elektrisk kraft samt liknande rätt. Utan hinder av att tomträtt enligt 13 kap. 26 § jordabalken vid expropriation är likställd med fast egendom får sådan rätt upphävas eller begränsas genom expropriation.

Bestämmelsen i 1 § om särskild rätt gäller ej renskötselrätt enligt rennäringslagen (1971:437) eller vägrätt.

Bestämmelserna i denna lag om fastighet tillämpas också i fråga om byggnad eller annan anläggning inom annans fastighet.

Lag (2005:941).

3 § Exproprieras fastighet med äganderätt, upphör sådan särskild rätt till fastigheten som tillkommit genom frivillig upplåtelse, om ej rättigheten skall lämnas orubbad på grund av förordnande i expropriationstillståndet eller överenskommelse som fastställts av domstolen. Förordnande att särskild rätt skall bestå får meddelas endast om det uppenbarligen är utan betydelse för den rätt som tillkommer borgenär med panträtt i fastigheten. Överenskommelse som nämnts nyss får fastställas endast om de borgenärer som har panträtt i fastigheten eller fastighet som är gemensamt intecknad med denna och vilkas rätt beröres av åtgärden har lämnat medgivande till fastställelsen. Medgivande fordras dock ej av borgenär för vars rätt beståndet av rättigheten är väsentligen utan betydelse.

Annan särskild rätt till fastigheten än som avses i första stycket består efter expropriationen, om ej annat har förordnats i expropriationstillståndet.

Första och andra styckena gäller ej särskild rätt som tillkommer staten. Sådan rättighet rubbas icke genom expropriationen. Vad som sagts nu gäller också vägrätt som tillkommer annan än staten.

Genom expropriationen upphör fastighetens ansvar för fordran. Detta gäller dock ej fordran som åtnjuter förmånsrätt enligt 6 § 1 förmånsrättslagen (1970:979).

4 § Nyttjanderätt eller servitut, som har tillskapats genom expropriation, har företräde framför annan rätt till fastigheten med undantag av särskild rätt som har tillskapats genom expropriation eller annat tvångsförvärv eller vid fastighetsbildning eller på liknande sätt. Särskild rätt som tillkommer staten och vägrätt som tillkommer annan än staten rubbas dock icke i något fall genom expropriationen.

5 § Om särskild rätt till fastighet exproprieras eller rubbas genom expropriation, gäller bestämmelserna om expropriation av fastighet i tillämpliga delar, om ej annat anges.

Bestämmelserna i denna lag om sakägare gäller ej innehavare av fordran för vilken fastigheten svarar.

6 § har upphävts genom *lag (1983:659)*

7 § Uppkommer fråga om ersättning för skada eller intrång som har uppstått efter det att expropriationsmålet har avgjorts och som ej kunnat förutses i målet, är denna lag ej tillämplig.

2 kap. Expropriationsändamålen

1 § Expropriation får ske för att ge en kommun möjlighet att förfoga över mark eller annat utrymme som med hänsyn till den framtida utvecklingen krävs för tätbebyggelse eller därmed sammanhängande anordning.

Expropriation för ändamål som anges i första stycket får avse endast mark eller annat utrymme inom kommunens eget område.

Inom tätbebyggt område får expropriation ske endast om

1. det med skäl kan antas att marken eller utrymmet inom överskådlig tid kommer att beröras av byggnads- eller anläggningsåtgärd, som är av väsentlig betydelse från allmän synpunkt, eller

2. det med hänsyn till intresset av att främja ett planmässigt byggnadsskick eller av annan därmed jämförlig orsak är angeläget att kommunen får rådighet över marken eller utrymmet.

Med motsvarande tillämpning av första-tredje styckena får expropriation ske till förmån för regioner eller kommunalförbund, som handhar sådan angelägenhet som första stycket avser att främja. *Lag (2019:850)*.

2 § Expropriation får ske för att bereda utrymme för anläggning som tillgodoser allmänt behov av samfärdsel, transport eller annan kommunikation.

3 § Expropriation får ske för att tillgodose allmänt behov av elektrisk kraft eller annan drivkraft, vatten, värme eller likartad nyttinghet eller av att bortföra eller oskadliggöra avloppsvatten eller annan orenlighet.

Skall ledning för nyttinghet som avses i första stycket eller för avloppsvatten eller annan orenlighet ingå i ledningsnät av betydelse för riket eller för viss ort eller är intrånget av ledningen ringa i jämförelse med nyttan därav, får expropriation ske även om allmänt behov av ledningen ej föreligger.

Första stycket gäller ej sådant ianspråktagande av fastighet för tillgodogörande av vattenkraft eller för gruvdrift varom bestämmelser finns i annan lag.

4 § Expropriation får ske för att bereda utrymme åt näringsverksamhet eller anläggning därför av större betydelse för riket eller orten eller för viss befolkningsgrupp.

Första stycket gäller ej sådant ianspråktagande av fastighet för gruvdrift varom bestämmelser finns i annan lag.

5 § Expropriation får ske för att upprätta skydds- eller säkerhetsområde eller bereda utrymme för särskild anordning, om området eller anordningen behövs till skydd mot naturhändelse som är menlig från allmän synpunkt, mot vatten- eller luftförorening eller mot menlig inverkan i övrigt från industri eller annan anläggning.

6 § Expropriation får ske för det militära försvaret eller för annat ändamål som är av särskild betydelse för totalförsvaret.

6 a § Expropriation får ske för att ge staten möjlighet att förfoga över mark eller annat utrymme som genom en förestående ändring av riksgränsen skall föras över till det andra landet.

Lag (2005:941).

7 § Expropriation får ske för att försätta eller hålla fastighet i tillfredsställande skick, när grov vanvård föreligger eller kan befaras uppkomma.

7 a § Expropriation får ske för att tillgodose den allmänna fiskevården eller för vetenskapliga undersökningar och försök i fråga om fiske. *Lag (1981:535).*

8 § Expropriation får ske för att bevara bebyggelse eller fornlämning med ett högt historiskt eller kulturhistoriskt värde eller bereda tillräckligt utrymme däromkring. *Lag (2013:539).*

9 § Expropriation får ske för att bevara område som nationalpark, naturreservat eller naturminne eller för att annars tillgodose väsentligt behov av mark eller anläggning för idrott eller friluftsliv, om marken eller anläggningen är avsedd att hållas tillgänglig för allmänheten.

10 § Även i annat fall än som avses i 1, 2, 3, 4, 5, 6, 6 a, 7, 7 a, 8 eller 9 § får expropriation ske för att tillgodose behov av utrymme för byggnad, lokal eller annan anläggning för verksamhet som staten, en kommun, en region eller ett kommunalförbund har att tillgodose eller som annars är av väsentlig betydelse för riket eller orten eller för en viss befolkningsgrupp. *Lag (2019:850).*

11 § Ska genom statens, en kommuns, en regions eller ett kommunalförbunds försorg inom ett visst område vidtas en byggnads- eller anläggningsåtgärd som kan föranleda expropriation enligt 1, 2, 3, 4, 5, 6, 6 a, 7, 7 a, 8, 9 eller 10 § och kan med skäl antas att åtgärden medför ett väsentligt ökat värde för en fastighet i områdets omedelbara närhet eller avsevärt ökar möjligheterna att utnyttja en sådan fastighet, får fastigheten exproprieras av den som vidtar åtgärden, om det med hänsyn till kostnaderna för åtgärden och övriga omständigheter är skäligt. Det som sagts nu om fastighet tillämpas också på särskild rätt till fastighet. *Lag (2019:850).*

12 § Expropriationstillstånd ska inte meddelas, om ändamålet lämpligen bör tillgodoses på annat sätt eller olägenheterna av expropriationen från allmän och enskild synpunkt överväger de fördelar som kan vinnas genom den.

Expropriation till förmån för någon annan än staten, en kommun, en region eller ett kommunalförbund får ske endast om den exproprierande på ett betryggande sätt kan

svara för att den exproprierade egendomen används för det avsedda ändamålet. *Lag (2019:850)*.

3 kap. Tillstånd till expropriation m.m.

1 § Fråga om tillstånd till expropriation prövas av regeringen.

Regeringen kan dock överlämna till länsstyrelsen eller, när särskilda skäl föreligger, till annan myndighet att pröva fråga om tillstånd till expropriation, om ansökningen ej har bestritts eller ärendet från allmän och enskild synpunkt är av mindre vikt. *Lag (1979:896)*.

2 § Ansökan om expropriationstillstånd skall vara skriftlig och ange

1. yrkandet och de omständigheter på vilka det grundas,
2. fastighet som beröres av expropriationen,
3. namn och adress på samtliga för sökanden kända sakägare.

I övrigt skall sökanden inge den utredning som kan anses behövlig i varje särskilt fall.

2 a § Om ansökan om expropriationstillstånd avser en fastighet som ägs av ett upplöst bolag eller en annan upplöst sammanslutning, får överförmyndaren förordna god man som avses i 11 kap. föräldrabalken att företräda sammanslutningen i frågor som rör expropriationen.

Om en god man behöver förordnas enligt första stycket, skall regeringen eller den myndighet som avses i 1 § andra stycket anmäla detta hos överförmyndaren. *Lag (2005:189)*.

3 § Om den som ansöker om expropriationstillstånd har nyttjanderätt till fastigheten och tillstånd beviljas, har sökanden rätt att utan hinder av vad som annars skulle gälla nyttja fastigheten i samma omfattning som tidigare till dess att expropriationen är fullbordad eller till den fardag som inträffar närmast efter tre månader från det att expropriationstillståndet förföll eller expropriationsrätten förverkades. I avvaktan på att tillståndsfrågan blir slutligt avgjord kan förordnas att sökanden icke mot sitt bestridande får skiljas från fastigheten tidigare än på den fardag, som inträffar närmast efter tre månader från det att ansökan prövades. Saknas bestämmelse om fardag, inträder i stället skyldigheten att flytta när tre månader förflutit från det att expropriationstillståndet förföll eller expropriationsrätten förverkades eller från det att expropriationsansökningen prövades.

Nyttjar sökanden med stöd av första stycket fastigheten utöver den dag då nyttjanderätten annars skulle ha upphört, har fastighetsägaren rätt till skälig ersättning för det fortsatta nyttjandet. Kan överenskommelse om ersättningen ej träffas, bestämmes den av mark- och miljödomstolen.

Kommer expropriation ej till stånd och är sökandens rätt att föra bort egen byggnad eller annat från fastigheten begränsad enligt avtal eller lag till viss tid efter nyttjanderättens upphörande, skall tiden räknas från den dag då sökanden enligt första stycket skall lämna fastigheten.

Första-tredje styckena äger motsvarande tillämpning på fall då sökande har servitutsrätt till fastigheten. *Lag (2010:996)*.

4 § I expropriationstillstånd skall bestämmas vad expropriationen skall omfatta och med vilken rätt expropriationen skall ske.

Föreligger särskilda svårigheter för sökanden att, innan han börjat utföra de åtgärder för vilka expropriation sökes, i detalj ange vad som behöver tagas i anspråk, kan tillstånd ges till expropriation i huvudsaklig överensstämmelse med vad som angivits på karta eller på marken eller på annat sätt.

5 § Om det behövs särskilda föreskrifter för att trygga att den exproprierade egendomen användes för det avsedda ändamålet, skall sådana meddelas i samband med expropriationstillståndet. Det ankommer på länsstyrelsen att se till att meddelade föreskrifter efterlevs. Länsstyrelsen får därvid förelägga vite.

6 § Ett expropriationstillstånd förfaller, om saken inte har fullföljts genom ansökan om stämning till domstol inom ett år från det att tillståndet beviljades.

Har expropriationstillståndet förfallit enligt första stycket eller enligt 5 kap. 15 § andra stycket eller 18 § tredje stycket eller har expropriationstillståndet upphävts enligt 10 § och begärs därefter nytt expropriationstillstånd till egendomen av samma sökande och på samma expropriationsgrund som tidigare, kan sådant tillstånd beviljas endast om särskilda skäl föreligger. *Lag (1988:211)*.

7 § Expropriationsrätt får övergå från innehavaren på annan endast efter medgivande av den myndighet som har meddelat expropriationstillståndet.

8 § Har expropriationstillstånd meddelats beträffande en del av en fastighet och lider en återstående del av fastigheten synnerligt men genom expropriationen eller det sätt på vilket den exproprierade delen används, ska rätten förordna om expropriation av den del som lider sådant men, om ägaren begär det. Ska nyttjanderätt eller servitut upplåtas och vållar detta synnerligt men för fastigheten eller någon del av den, ska rätten på begäran av ägaren förordna om expropriation av område som lider sådant men.

Ska endast en del av en fastighet exproprieras eller ska nyttjanderätt eller servitut upplåtas, har den exproprierande rätt till sådan utvidgning av expropriationen som avses i första stycket, om detta skulle medföra endast en ringa höjning av den

expropriationsersättning som tillkommer fastighetsägaren och denne inte har ett beaktansvärt intresse av att behålla den återstående delen av fastigheten.

Vid tillämpning av andra stycket ska kostnaden för åtgärd som avses i 4 kap. 1 § fjärde stycket räknas in i expropriationsersättningen. *Lag (2010:832)*.

9 § Har beslut i fråga som avses i detta kapitel meddelats av annan förvaltningsmyndighet än regeringen, föres talan mot myndighetens beslut hos regeringen genom besvär. *Lag (1979:896)*.

10 § Regeringen skall upphäva ett expropriationstillstånd helt eller delvis, om förhållandena sedan tillståndet meddelades har ändrats så att förutsättningarna för tillståndet inte längre föreligger.

Frågor om upphävande av expropriationstillstånd prövas på anmälan av den domstol som handlägger expropriationsmålet. Sådan anmälan får göras endast om fastighetsägaren har visat sannolika skäl för att tillståndet skall upphävas. *Lag (1988:211)*.

4 kap. Expropriationsersättning

1 § För en fastighet som exproprieras i sin helhet ska, i den mån inte annat följer av vad som sägs nedan, löseskilling betalas med ett belopp som motsvarar fastighetens marknadsvärde. Exproprieras en del av en fastighet, ska intrångsersättning betalas med ett belopp som motsvarar den minskning av fastighetens marknadsvärde, som uppkommer genom expropriationen. Uppkommer i övrigt skada för ägaren genom expropriationen, ska även sådan skada ersättas.

Därutöver ska ytterligare löseskilling respektive intrångsersättning betalas med 25 procent av marknadsvärdet respektive marknadsvärdeminskningen. Detta gäller dock inte när expropriation sker för ändamål som avses i 2 kap. 7 §.

Expropriationsersättning ska inte betalas för mark eller annat utrymme som ingår i allmän väg och som enligt en detaljplan ska användas för en sådan allmän plats för vilken kommunen är huvudman.

Har den exproprierande åtagit sig att vidta åtgärd för att minska skada, ska hänsyn tas till det när ersättningen enligt första stycket bestäms, om åtagandet är sådant att det skäligen bör godtas av den ersättningsberättigade.

Exproprieras fastighet till vilken den exproprierande har nyttjanderätt eller servitutsrätt, ska vid bestämmande av fastighetens värde hänsyn inte tas till förbättring, vilken fastigheten har vunnit genom arbete eller kostnad, som den

expropriering eller föregående innehavare, vars rätt har övergått till denne, lagt ned på fastigheten utöver vad som ålegat honom. *Lag (2010:832)*.

2 § Om det företag för vars genomförande en fastighet exproprieras har medfört inverkan av någon betydelse på fastighetens marknadsvärde, ska löseskillingen bestämmas på grundval av det marknadsvärde som fastigheten skulle ha haft om sådan inverkan inte hade förekommit. Detta gäller dock endast om det är skäligt med hänsyn till förhållandena i orten eller till den allmänna förekomsten av likartad inverkan under jämförbara förhållanden.

Om expropriationen avser en del av en fastighet, ska det som sägs i första stycket om beräkning av marknadsvärde tillämpas i fråga om värdet före expropriationen.

Om en fastighet exproprieras enligt 2 kap. 11 §, ska denna paragraf tillämpas på värdestegring som beror på den åtgärd som utgör grund för expropriationen.

Om löseskillingen eller intrångsersättningen med tillämpning av första stycket bestäms med bortseende från värdeminskning, ska 1 § andra stycket inte tillämpas på den del av ersättningen som därmed tillkommer. *Lag (2010:832)*.

3 § Har upphävts genom *lag (2010:832)*.

3 a § Expropriationsersättning för mark eller annat utrymme som enligt en detaljplan skall användas för allmän plats skall bestämmas med hänsyn till de planförhållanden som rådde närmast innan marken eller utrymmet angavs som allmän plats.

Lag (2005:941).

4 § Har fastigheten i sin helhet tillträtts eller övergått på den expropriering enligt 6 kap. 10 §, skall vid bestämmande av expropriationsersättningen hänsyn icke tagas till sådan ändring i fastighetens värde som uppkommer därefter. Detsamma gäller i fall då fastigheten endast delvis har tillträtts eller övergått på den expropriering, om ej värdeändringen beror på att den återstående delens skick ändras.

Har höjning i allmänna prisläget skett efter det att fastigheten tillträdde eller övergick på den expropriering enligt 6 kap. 10 §, skall ersättningen jämkas med hänsyn därtill.

5 § Har åtgärd vidtagits i uppenbar avsikt att höja den ersättning, som den expropriering har att erlagga, skall, om skäl föreligger till det, ersättningen bestämmas så som om åtgärden icke vidtagits.

Exproprieras särskild rätt till fastighet, skall första stycket, i fall då åtgärd vidtagits av fastighetens ägare i avsikt som anges där, tillämpas så att den expropriering erhåller gottgörelse genom minskning av den ersättning som tillkommer ägaren.

5 kap. Rättegången i expropriationsmål m.m.

1 § Första domstol i expropriationsmål är mark- och miljödomstol. *Lag (2010:996)*.

2 § Expropriationsmål upptages av den mark- och miljödomstol inom vars område fastigheten är belägen.

Skall expropriation ske av fastigheter som är belägna inom olika mark- och miljödomstolars områden och bör fastigheterna vid bestämmandet av expropriationsersättningen lämpligen behandlas som en enhet, upptages frågan om expropriationen av den av mark- och miljödomstolarna som regeringen eller, efter regeringens förordnande, annan myndighet bestämmer.

Lag (2010:996).

3 § Sådant yrkande från den exproprierande eller sakägare som har samband med expropriationen men rör rättsförhållande som ej skall prövas enligt denna lag får prövas i expropriationsmålet, om det är lämpligt.

4 § Talan i expropriationsmål får väckas av den som har sökt eller erhållit tillstånd till expropriation. Har tillstånd meddelats och har fastigheten eller del därav tillträtts av den exproprierande, får även fastighetens ägare eller annan sakägare, vars rätt beröres av tillträdet, väcka talan.

5 § Väckes talan av den exproprierande, skall han i stämningsansökningen uppge

1. de omständigheter på vilka han grundar sin talan,
2. yrkande som framställs,
3. namn och adress på samtliga för honom kända sakägare,
4. den ersättning han erbjuder och de omständigheter varpå erbjudandet grundas,
5. de skriftliga bevis han åberopar,
6. den tidpunkt då han önskar tillträda egendomen eller, om tillträde har skett, dagen för detta,

7. de omständigheter som betingar domstolens behörighet, om denna ej framgår av vad som annars anföres.

Första stycket 1 -- 3, 5 och 7 äger motsvarande tillämpning när talan väckes av annan än den exproprierande.

5 a § Om talan avser en fastighet som ägs av ett upplöst bolag eller en annan upplöst sammanslutning, får överförmyndaren förordna god man som avses i 11 kap. föräldrabalken att företräda sammanslutningen i frågor som rör expropriationen.

Om en god man behöver förordnas enligt första stycket, skall domstolen anmäla detta hos överförmyndaren. *Lag (2005:189)*.

6 § Avvisas inte stämningsansökan, ska mark- och miljödomstolen, om ansökningen gjorts av den exproprierande, utfärda stämning på fastighetsägaren och övriga kända sakägare.

Har ansökningen gjorts av annan, ska domstolen utfärda stämning på den exproprierande och kalla övriga kända sakägare att inträda som parter i rättegången. Kallelse delges sakägare på sätt som är föreskrivet för stämning i tvistemål.

I stämning som utfärdas på den exproprierande ska denne anmodas att lämna uppgifter i de avseenden som anges i 5 § första stycket 3-6.

Stämning eller kallelse som avses i första stycket ska alltid utfärdas på okända sakägare, som möjligen finns. Bestämmelserna om kungörelsedelgivning i delgivningslagen (2010:1932) äger därvid motsvarande tillämpning. Kan det med fog antas att det inte finns några okända sakägare, får meddelande som avses i 49 § andra stycket samma lag anslås i mark- och miljödomstolens lokal i stället för att införas i tidning. *Lag (2010:1986)*.

7 § Fastighetsägaren skall, även om han ej ansökt om stämning, uppge sakägare som är kända för honom. Underlåter han det utan giltigt skäl och uppstår skada för sakägare till följd av underlåtenheten, skall han ersätta skadan. Mark- och miljödomstolen skall erinra honom härom i stämning eller kallelse eller på annat sätt. *Lag (2010:996)*.

8 § Har sakägare uppgivits eller annars blivit känd sedan stämning utfärdats och har han ej kommit tillstädes, äger 6 § första stycket motsvarande tillämpning.

9 § Den exproprierande skall förete gravationsbevis beträffande fastigheten. Är egendom som skall exproprieras samfällad för två eller flera fastigheter med skilda ägare, behöver dock gravationsbevis företes endast om domstolen begär det.

10 § Innebär expropriation att fastighetsindelningen ändras, skall den exproprierande överlämna karta med beskrivning över området i två exemplar till domstolen. Kartan och beskrivningen skall vara upprättade av lantmäterimyndigheten med motsvarande tillämpning av vad som är föreskrivet för fastighetsbildningsförrättning. Ny gräns skall vara utmärkt av lantmäterimyndigheten i enlighet med vad som är föreskrivet beträffande gräns som tillkommer genom fastighetsbildning.

Innebär expropriationen att nyttjanderätt eller servitut bildas eller begränsas, skall vad som i första stycket sägs om karta med beskrivning äga motsvarande tillämpning. *Lag (995:1402)*.

11 § Talan i expropriationsmål kan med laga verkan riktas mot den för vilken lagfart senast är beviljad eller sökt, även om denne före talans väckande har överlåtit fastigheten. Den till vilken fastigheten sålunda överlåtits har i målet samma ställning som om överlåtelsen skett under rättegången. Om tvist angående äganderätten är

antecknad i fastighetsregistrets inskrivningsdel, kan talan riktas mot den som innehar fastigheten med äganderättsanspråk.

Ny ägare får ej rubba vare sig överenskommelse som förre ägaren ingått eller annan åtgärd som vidtagits i målet och som är bindande för förre ägaren. *Lag (2000:238)*.

12 § Mark- och miljödomstolen skall under förberedelsen verka för att utredningen i målet får den inriktning och omfattning som är lämplig med hänsyn till målets beskaffenhet. Därvid skall domstolen såvitt möjligt se till att onödig utredning icke förebringas i målet.

Om det ej är uppenbart obehövt, skall mark- och miljödomstolen så snart det kan ske genom särskilt beslut meddela parterna vilken utredning som enligt domstolens mening bör förebringas i målet (utredningsbeslut). Har utredningsbeslut meddelats beträffande viss del av målet, får nytt beslut i samma del meddelas endast om särskilda skäl föreligger. *Lag (2010:996)*.

13 § En undersökning enligt 3 kap. 4 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar ska genomföras, om det inte måste antas att sådan undersökning saknar betydelse. *Lag (2010:996)*.

14 § Domstolen får handlägga och avgöra målet utan hinder av parts utevaro.

15 § Återkallas talan om expropriation helt eller delvis, skall målet avskrivas i den delen. Återkallelse är dock utan verkan, såvitt gäller egendom som har övergått på den exproprierande enligt 6 kap. 10 §. Är fråga om egendom som i annat fall har tillträtts av den exproprierande, skall målet prövas utan hinder av återkallelsen, om sakägare vars rätt beröres av tillträdet begär det. Detsamma gäller om sakägare återkallar talan om expropriation och den exproprierande begär att målet prövas.

Avskrivs målet helt eller delvis på grund av återkallelse av den exproprierande, är expropriationstillståndet i den delen förfallet.

16 § Har skada uppstått för sakägare på grund av expropriationsanspråk som återkallats och avskrivs målet i den delen, skall den exproprierande ersätta skadan.

Första stycket tillämpas också när domstolen avslutar målet med anledning av att tillstånd till expropriation vägrats eller upphävts eller tillstånd förfallit enligt 18 § tredje stycket.

Innan avskrivning sker på grund av återkallelse av den exproprierande skall han, om han har fått tillstånd till expropriationen, hos länsstyrelsen ställa säkerhet för ersättning som avses i första stycket, såvida icke samtliga sakägare förklarat sig avstå från att yrka sådan ersättning. *Lag (1988:211)*.

17 § Är det av väsentlig betydelse för den exproprierande, får domstolen på yrkande av denne genom beslut medge att egendom som skall avstås genom expropriation tillträdes utan hinder av att expropriationen ej har blivit fullbordad (enkelt förhandstillträde). Under samma förutsättningar får domstolen genom dom medge att sådan egendom skall, innan lagakraftgående dom i fråga om expropriationsersättningen föreligger, övergå till den exproprierande med samma rätt som om expropriationen fullbordats (kvalificerat förhandstillträde).

Domstolen får på yrkande av fastighetsägaren besluta att enkelt förhandstillträde skall ske, om den exproprierande ej visar att tillträde skulle medföra avsevärd olägenhet för honom.

Om det ej är uppenbart att expropriationsersättningen blir obetydlig, skall domstolen på yrkande av den exproprierande, fastighetsägaren eller annan sakägare, vars rätt beröres av tillträdet, föreskriva att den exproprierande innan förhandstillträde sker utger förskott på den expropriationsersättning som slutligt fastställs.

Domstolen skall vidare föreskriva att den exproprierande innan förhandstillträde sker ställer säkerhet hos länsstyrelsen för den slutliga expropriationsersättningen, till den del den överstiger förskott som avses i tredje stycket, jämte den ränta som kan komma att utgå enligt 6 kap. 16 § första stycket. *Lag (1979:896)*.

18 § I dom eller beslut om medgivande till förhandstillträde enligt 17 § första stycket skall domstolen ange när medgivandet tidigast får utnyttjas. Tiden skall bestämmas så, att fastighetsägaren och annan, vars rätt beröres, får skäligen rådum. Medgivande får icke utnyttjas förrän den exproprierande har fullgjort vad domstolen föreskrivit enligt 17 § tredje och fjärde styckena.

Domstolen skall vidare ange den tid inom vilken den exproprierande senast skall ha fullgjort vad domstolen har föreskrivit. Har den exproprierande icke inom utsatt tid fullgjort sina åligganden, är medgivandet till förhandstillträde förfallet.

I beslut om förhandstillträde enligt 17 § andra stycket skall domstolen ange när tillträde senast skall ske. Tiden skall bestämmas så, att den exproprierande och annan, vars rätt beröres, får skäligen rådum.

Domstolen skall vidare ange den tid inom vilken den exproprierande senast skall ha fullgjort vad domstolen har föreskrivit enligt 17 § tredje och fjärde styckena. Har den exproprierande icke inom utsatt tid fullgjort sina åligganden, är expropriationstillståndet i den delen förfallet.

Sker enkelt förhandstillträde, är innehavare av sådan särskild rätt till fastigheten som enligt 1 kap. 3 och 4 §§ rubbas genom expropriationen icke längre berättigad att utöva rättigheten, i den mån den avser egendom som omfattas av förhandstillträdet. *Lag (1979:896)*.

19 § Mark- och miljödomstolen får förordna att medgivande till enkelt förhandstillträde enligt 17 § första stycket får utnyttjas utan hinder av att beslutet därom icke har vunnit laga kraft. Sådant förordnande får meddelas endast under förutsättning att den exproprierande hos länsstyrelsen ställt säkerhet för det skadestånd som kan komma att utgå, om domstolens beslut ändras. *Lag (2010:996)*.

20 § Har den exproprierande tillträtt egendom som skall avstås genom expropriation, får domstolen på yrkande av denne, fastighetsägaren eller annan sakägare, vars rätt beröres av tillträdet, föreskriva att förskott skall utgå på den expropriationsersättning som slutligt fastställs. Sådän föreskrift får dock ej meddelas, om det är uppenbart att förskottet blir obetydligt.

Har beslut i fråga om förskott meddelats på yrkande av viss sakägare, får nytt yrkande av denne om förskott ej upptagas till prövning förrän sex månader förflutit sedan det föregående beslutet vann laga kraft.

Förskott som avses i första stycket skall betalas inom en månad från det beslutet därom vann laga kraft. *Lag (1979:896)*.

21 § Före avgörande av fråga som avses i 17 -- 20 §§ skall parterna erhålla tillfälle att yttra sig. Fråga om kvalificerat förhandstillträde får avgöras utan huvudförhandling.

Fråga om förhandstillträde får prövas utan hinder av att expropriationsersättning i viss del har blivit slutligt bestämd. Frågan prövas i den instans där fastighetsägaren är part eller, om fastighetsägaren slutligt har skilts från målet, i den lägsta instans där någon del av målet är anhängig. Frågan får väckas utan stämning.

22 § Mot beslut, som mark- och miljödomstol meddelat under rättegången i fråga som avses i 17, 18 eller 20 §, föres talan särskilt.

Mot Mark- och miljööverdomstolens avgörande i fråga som avses i 17-20 §§ får talan ej föras. *Lag (2010:996)*.

23 § Ersättning skall bestämmas särskilt för varje sakägare. Löseskilling, intrångsersättning och annan ersättning skall bestämmas var för sig.

Avser expropriation samtliga delägares andel i samfällighet eller del av denna och finns för samfälligheten känd styrelse eller förvaltare med rätt att uppbära medel som härrör från samfälligheten, kan domstolen utan hinder av första stycket bestämma gemensam ersättning för delägarna i den mån nedsättning icke skall ske enligt 6 kap. 1 § första stycket.

24 § När fastighet exproprieras, skall domstolen uppskatta såväl fastighetens värde som värdet av särskild rätt som ej lämnas orubbad. Medför särskild rätt minskning av värdet av fastighet som skall exproprieras, skall

uppskattningen av fastighetens värde ske med hänsyn till den värdeminskning för fastigheten som rättigheten innebär. Skall ersättning utgå till innehavare av sådan särskild rätt och svarar fastigheten för beviljad eller sökt inteckning med bättre rätt, skall domstolen uppskatta även det värde fastigheten har utan den särskilda rättigheten.

Särskild uppskattning enligt första stycket tredje punkten behövs ej, om nedsättning enligt 6 kap. 1 § första stycket icke skall äga rum.

25 § Ersättning får icke bestämmas till högre belopp än den ersättningsberättigade har begärt.

Besväras fastigheten av beviljad eller sökt inteckning, får dock löseskilling och intrångsersättning ej sättas lägre än som föranledes av 4 kap., om det icke är väsentligen utan betydelse för borgenärernas rätt.

Är parterna överens om storleken av löseskilling eller intrångsersättning, får domstolen meddela dom i enlighet därmed, om medgivande lämnats av samtliga borgenärer som har panträtt i fastigheten. Besväras fastigheten av gemensam inteckning, fordras dessutom de medgivanden från fastighetsägare och fordringshavare som i 22 kap. 11 § jordabalken föreskrives för relaxation. Medgivande fordras dock ej av den för vars rätt domstolens avgörande är väsentligen utan betydelse.

Bestämmelserna i andra och tredje styckena om löseskilling och intrångsersättning gäller ej ersättning till innehavare av särskild rätt, om rättigheten upphör eller begränsas utan att fastigheten eller del av fastigheten tages i anspråk med äganderätt, nyttjanderätt eller servitutsrätt.

26 § Ersättning får ej bestämmas till lägre belopp än den exproprierande erbjudit.

Har domstolen med stöd av denna lag förordnat om förskott, får den slutliga ersättningen ej heller bestämmas till lägre belopp än det eller de förskott som bestämts. Vad som sagts nu gäller icke förskott som utgjort villkor för förhandstillträde, om medgivandet till förhandstillträde har förfallit.

27 § Ersättning skall bestämmas i pengar att betalas på en gång. Domstolen får dock på yrkande av part hänvisa sakägare att i särskild rättegång vid mark- och miljödomstolen föra talan om ersättning för skada eller intrång som ej lämpligen kan prövas i målet. Sådan talan skall väckas genom ansökan om stämning inom den tid, högst tio år, som domstolen bestämmer.

Yrkande som avses i första stycket får upptagas för sig och avgöras särskilt. Mot beslut under rättegången i sådan fråga föres talan särskilt. *Lag (2010:996)*.

28 § Dom skall grundas på vad som förekommit vid syn eller annan förhandling och vad handlingarna innehåller i övrigt.

29 § Högre rätt får, även om det ej följer av vad som i allmänhet gäller, avgöra mål utan huvudförhandling, om huvudförhandling kan antagas sakna betydelse och part ej begär sådan förhandling.

6 kap. Betalning av expropriationsersättning och fullbordande av expropriation m.m.

1 § Löseskilling och intrångsersättning betalas genom nedsättning hos länsstyrelsen i det län där fastigheten är belägen. Avser expropriationsersättningen fastigheter i olika län, skall nedsättningen ske hos den länsstyrelse som domstolen bestämmer.

Första stycket gäller ej ersättning till innehavare av särskild rätt, om rättigheten upphör eller begränsas utan att fastigheten eller del av fastigheten tages i anspråk med äganderätt, nyttjanderätt eller servitutsrätt.

2 § Nedsättning enligt 1 § första stycket skall inte ske, om fastigheten inte svarar för beviljad eller sökt in-teckning eller om de borgenärer som har panträtt i fastigheten medgett att ersättningen utbetalas till den ersättningsberättigade. Om fastigheten besväras av gemensam in-teckning, gäller vad som sagts nu endast om dessutom de medgivanden från fastighetsägare och fordringshavare som i 22 kap. 11 § jordabalken föreskrivs för relaxation föreligger. Medgivande fordras dock inte av den för vars rätt expropriationen är väsentligen utan betydelse.

Nedsättning skall alltid ske om god man enligt 11 kap. föräldrabalken förordnats att företräda en upplöst sammanslutning i frågor som rör expropriationen.
Lag (2005:189).

3 § I samband med att domstolen bestämmer löseskilling och intrångsersättning skall den ange i vad mån nedsättning skall ske.

4 § Expropriationsersättning som ej skall nedsättas utbetalas till den ersättningsberättigade. Det åligger i sådant fall den exproprierande att hos länsstyrelsen i det län där fastigheten är belägen anmäla och därvid styrka att ersättningen har betalats. Avser ersättningen fastigheter i olika län, äger 1 § första stycket andra punkten motsvarande tillämpning.

5 § Bestämmelserna i 1 -- 4 §§ äger motsvarande tillämpning på förskott.

6 § Vid nedsättning eller anmälan skall den exproprierande till länsstyrelsen ge in domen eller beslutet samt lagakraftbevis och vid nedsättning dessutom gravationsbevis rörande fastigheten. Sker det ej, skall länsstyrelsen anskaffa handlingarna på den exproprierandes bekostnad.

7 § Expropriationsersättning skall nedsättas och anmälan skall ske inom tre månader från det att dom, som medfört att samtliga frågor i saken avgjorts, vunnit laga kraft.

Har fastigheten helt eller delvis tillträtts eller övergått på den exproprierande enligt 10 §, skall nedsättning eller anmälan ske inom en månad efter det att den dom, varigenom ersättningen bestämdes, vann laga kraft.

8 § Skall expropriationsersättning ej utgå eller överstiger den slutliga ersättningen icke vad som har utgått i form av förskott, åligger det den exproprierande att anmäla detta till länsstyrelsen sedan samtliga frågor i saken slutligt avgjorts. Anmälan behöver icke ske beträffande egendom som har övergått på den exproprierande enligt 10 §.

9 § Expropriationen är fullbordad, när samtliga frågor i saken slutligt avgjorts och den exproprierande inom föreskriven tid har fullgjort vad som åligger honom enligt 1 § första stycket och 4 §. Detsamma gäller, när den exproprierande gjort anmälan enligt 8 §. När expropriationen är fullbordad, har den exproprierande rätt att genast tillträda egendomen.

Exproprieras tillbehör till fastighet med äganderätt, upphör tillbehöret efter expropriationens fullbordan att höra till fastigheten, även om det ej skiljes från denna. Ändring av fastighetsindelningen på grund av expropriation sker, när expropriationen är fullbordad.

10 § Anmäler den exproprierande hos länsstyrelsen att han vill utnyttja medgivande till kvalificerat förhandstillträde och visar han därvid att domen om medgivande har vunnit laga kraft och att han inom föreskriven tid har uppfyllt de villkor som knutits till medgivandet, övergår egendomen genom anmälningen på den exproprierande med samma rätt som om expropriationen hade fullbordats. Sker anmälan före den dag då medgivandet tidigast får utnyttjas, övergår dock egendomen först nämnda dag.

När egendomen har övergått på den exproprierande enligt första stycket, äger 9 § andra stycket motsvarande tillämpning.

11 § Försummar den exproprierande att inom föreskriven tid iakttaga vad som åligger honom enligt 1 § första stycket och 4 § och har ej fastigheten helt eller delvis tillträtts eller övergått på den exproprierande enligt 10 §, är expropriationsrätten förverkad.

Om fastighetsägaren vill att expropriationen ändå skall fullbordas, skall han inom tre månader efter förverkandet begära det hos länsstyrelsen. Om han inte vill att

expropriationen skall fullbordas, får han hos mark- och miljödomstolen visa att expropriationsrätten är förverkad.

Gör han det, skall domstolen anmäla förverkandet till inskrivningsmyndigheten för anteckning i fastighetsregistrets inskrivningsdel. *Lag (2010:996)*.

12 § Har fastighetsägaren begärt att expropriationen skall fullbordas utan hinder av att expropriationsrätten är förverkad enligt 11 § första stycket och har ej anmälan enligt andra stycket i samma paragraf ägt rum, skall länsstyrelsen låta uttaga expropriationsersättningen jämte ränta enligt 16 § första stycket hos den exproprierande.

13 § Har fastigheten helt eller delvis tillträtts eller övergått på den exproprierande enligt 10 § och försummar han att inom föreskriven tid betala förskott enligt 5 kap. 20 § eller slutlig expropriationsersättning, skall länsstyrelsen på begäran av den ersättningsberättigade låta uttaga beloppet jämte ränta enligt 16 § första stycket.

14 § Vid begäran som avses i 11 § andra stycket eller 13 § skall fogas domen eller beslutet samt lagakraftbevis.

I fråga om uttagande av ersättning jämte ränta äger bestämmelserna i utsökningsbalken om verkställighet av lagakrafttägend dom i tvistemål, varigenom betalningsskyldighet blivit någon ålagd, motsvarande tillämpning. *Lag (1981:792)*.

15 § Föreligger fall som avses i 12 eller 13 § och har samtliga frågor i saken slutligt avgjorts, är expropriationen fullbordad, när den slutliga expropriationsersättningen har kommit in till länsstyrelsen.

16 § I den mån expropriationsersättning betalas efter utgången av frist som föreskrives i 7 § första eller andra stycket, skall den exproprierande utge ränta på ersättningen från fristens utgång enligt 6 § räntelagen (1975:635). Har förhandstillträde ägt rum eller har fastigheten helt eller delvis övergått på den exproprierande enligt 10 §, skall den exproprierande utge ränta på expropriationsersättningen enligt 5 § räntelagen från den dag fastigheten tillträdde eller övergick på den exproprierande till dess betalning sker eller ränta skall utgå enligt första punkten i denna paragraf. Har fastigheten endast delvis tillträtts eller övergått på den exproprierande och skulle skyldighet att i sådant fall betala ränta på hela ersättningen vara oskälig mot den exproprierande, får räntebeloppet jämkas.

Expropriation fullbordas utan hinder av att ränta enligt första stycket ej betalas. *Lag (1975:659)*.

17 § Medel som har nedsatts eller uttagits enligt detta kapitel skall av länsstyrelsen utan dröjsmål placeras på ett räntebärande konto. *Lag (1994:511)*.

18 § Nedsatta eller uttagna medel skall jämte upplupen ränta utbetalas av länsstyrelsen till den som är berättigad till medlen.

Vid utbetalning av medel som enligt domstolens bestämmande skall nedsättas skall, med de avvikelser som anges i tredje- femte styckena, bestämmelserna om fördelning av köpeskilling för fast egendom som sålts på exekutiv auktion tillämpas. Om rätt för innehavare av pantbrev att avstå från sin rätt till betalning och verkan därav finns särskilda bestämmelser.

Är fastigheten, förutom av inteckning, besvärad av särskild rätt som minskar fastighetens värde och har sämre rätt än inteckningen, skall borgenär som har panträtt på grundval av inteckningen erhålla betalning som om fastigheten icke besvärades av rättigheten, i den mån det krävs för att han skall få full betalning för sin fordran. Ersättningen för rättigheten skall minskas i motsvarande mån.

Har löseskilling eller intrångsersättning av domstolen bestämts till högre belopp än fastighetens ägare har yrkat och uppstår efter betalning av de fordringar som skall utgå ur ersättningen överskott som ej faller inom det yrkade beloppet, skall överskottet återställas till den exproprierande.

Om en god man förordnats för en upplöst sammanslutning, skall dennes ersättning betalas med nedsatta medel före andra fordringar. *Lag (2005:189)*.

19 § Sammanträde för fördelningen hålles så snart det kan ske. Kallelse till sammanträdet sändes minst två veckor i förväg till fastighetsägaren, annan sakägare och kända innehavare av panträtt. De skall i kallelsen uppmanas att anmäla sina anspråk senast vid sammanträdet. Föreligger särskilda skäl, skall kungörelse om sammanträdet minst två veckor i förväg också föras in i Post- och Inrikes Tidningar. *Lag (1977:706)*.

20 § Har domstolen enligt 5 kap. 27 § hänvisat sakägare att föra talan om ersättning för skada eller intrång i särskild rättegång, äger 1 -- 7, 13, 14 och 16 -- 19 §§ motsvarande tillämpning i fråga om förskott eller ersättning som bestämmes i sådan rättegång.

7 kap. Särskilda bestämmelser

1 § Har expropriationstillstånd beviljats, skall den exproprierande svara för samtliga kostnader som uppkommit i ärendet om tillstånd till expropriation, i målet vid mark- och miljödomstolen och i ärendet om expropriationsersättningens fördelning, allt i den mån ej annat följer av 18 kap. 6 eller 8 § rättegångsbalken eller vid en motsvarande tillämpning av något av dessa lagrum.

Har sakägare vid mark- och miljödomstolen förebringat utredning i strid med utredningsbeslut ersättes kostnaden för sådan utredning endast i den mån utredningen haft betydelse för utgången i målet. *Lag (2010:996)*.

2 § Avslås ansökan om expropriationstillstånd eller återkallas ansökningen innan tillstånd beviljats, skall sökanden svara för kostnaderna i ärendet, i den mån ej annat följer vid en motsvarande tillämpning av 18 kap. 6 eller 8 § rättegångsbalken.

3 § I högre rätt svarar den exproprierande för sina egna kostnader och för kostnad som uppkommit för motpart genom att den exproprierande fullföljt talan, i den mån ej annat följer av 18 kap. 6 eller 8 § rättegångsbalken. I övrigt gäller 18 kap. rättegångsbalken beträffande skyldigheten att svara för kostnad i högre rätt.

4 § Fråga om ersättning för kostnad som avses i 1 eller 2 § prövas av mark- och miljödomstolen, även om frågan ej gäller kostnad vid domstolen. *Lag (2010:996)*.

5 § I avvaktan på att expropriationsmålet avgöres får mark- och miljödomstolen förordna att förskott skall utgå på den ersättning för rättegångskostnader vid domstolen som slutligt fastställs.

Första stycket äger motsvarande tillämpning på rättegångskostnader i högre rätt som uppkommit för motpart genom att den exproprierande fullföljt talan.

Innan förordnande meddelas att förskott på rättegångskostnad skall utgå till part, skall motparten erhålla tillfälle att yttre sig. Mot beslut som mark- och miljödomstolen meddelat under rättegången i sådan fråga föres talan särskilt. Mot Mark- och miljööverdomstolens beslut i frågan får talan ej föras. *Lag (2010:996)*.

6 § Vill någon för expropriation upprätta karta över fastighet som annan äger eller innehar eller annars undersöka fastigheten, får länsstyrelsen föreskriva att tillträde till fastigheten för sådan undersökning skall lämnas under viss tid.

Undersökningsarbetet skall utföras så att minsta skada och intrång vållas. I trädgård, liknande plantering eller park får träd ej skadas eller fällas utan ägarens samtycke eller medgivande av länsstyrelsen. För skada och intrång utgår ersättning. Talan om ersättning väckes vid den mark- och miljödomstol inom vars område fastigheten är belägen.

Lag (2010:996).

7 § Har säkerhet som ska ställas enligt denna lag inte godkänts av den, till vars förmån den ställs, prövas säkerheten av länsstyrelsen.

Borgen får godkännas av länsstyrelsen endast om borgensman svarar som för egen skuld och, om två eller flera tecknat borgen, de svarar solidariskt.

Staten, kommuner, regioner och kommunalförbund behöver inte ställa säkerhet. *Lag (2019:850)*.

8 § Talan mot länsstyrelsens beslut i fråga som avses i 6 eller 7 § föres hos regeringen genom besvär. *Lag (1979:896)*.

Övergångsbestämmelser

1987:123

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1987.

2. Exproprieras mark som enligt en före utgången av år 1978 fastställd och vid ikraftträdandet gällande stads- eller byggnadsplan var avsedd för enskilt bebyggande och väcks talan före utgången av juni 1997, skall expropriationsersättningen, om markens ägare begär det, bestämmas med hänsyn till de planförhållanden som rådde vid ikraftträdandet.

Vad som sägs i första stycket skall även tillämpas i fråga om annan plan eller bestämmelse som enligt 17 kap. 4 § första stycket plan- och bygglagen (1987:10) gäller som detaljplan.

3. Exproprieras mark som enligt en vid ikraftträdandet gällande stads- eller byggnadsplan var avsedd för annat än enskilt bebyggande och väcks talan före utgången av juni 1991, skall expropriationsersättningen, om markens ägare begär det, bestämmas med hänsyn till de planförhållanden och de ersättningsprinciper som gällde vid ikraftträdandet.

Vad som sägs i första stycket skall även tillämpas i fråga om annan plan eller bestämmelse som enligt 17 kap. 4 § första stycket plan- och bygglagen (1987:10) gäller som detaljplan.

4. Vid bestämmande av expropriationsersättning för mark inom områden med stads- eller byggnadsplan skall 4 kap. 3 § andra stycket i sin lydelse före ikraftträdandet tillämpas.

1988:211

Denna lag träder i kraft den 1 juni 1988.

Den äldre lydelsen av 3 kap. 6 § gäller fortfarande i fråga om expropriationstillstånd som har meddelats före ikraftträdandet.

Tidsfristen inom vilken expropriationssaken skall fullföljas vid domstol får dock förlängas endast om ansökan om förlängning har gjorts före ikraftträdandet.

Förlängning får medges med högst ett år.

1995:1492

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1996.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om fastighetsbildningsmyndigheter

som inrättats enligt lagen (1971:133) om kommunal fastighetsbildningsmyndighet och fastighetsregistermyndighet.

2010:832

1. Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2010.
2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för expropriationsersättningen, om tillståndet till expropriation har beviljats före ikraftträdandet.
3. Särskilda bestämmelser om hur expropriationslagens ersättningsbestämmelser övergångsvis ska gälla finns i följande lagar:
 - a) lagen (2010:815) om ändring i miljöbalken,
 - b) lagen (2010:816) om ändring i fastighetsbildningslagen (1970:988),
 - c) lagen (2010:817) om ändring i rennäringslagen (1971:437),
 - d) lagen (2010:818) om ändring i väglagen (1971:948),
 - e) lagen (2010:819) om ändring i ledningsrättslagen (1973:1144),
 - f) lagen (2010:820) om ändring i anläggningslagen (1973:1149),
 - g) lagen (2010:821) om ändring i bostadsförvaltningslagen (1977:792),
 - h) lagen (2010:822) om ändring i skogsvårdslagen (1979:429),
 - i) lagen (2010:823) om ändring i lagen (1985:620) om vissa torvfyndigheter,
 - j) lagen (2010:824) om ändring i plan- och bygglagen (1987:10),
 - k) lagen (2010:825) om ändring i lagen (1987:11) om exploateringssamverkan,
 - l) lagen (2010:826) om ändring i lagen (1988:950) om kulturminnen m.m.,
 - m) lagen (2010:827) om ändring i minerallagen (1991:45),
 - n) lagen (2010:828) om ändring i bostadsrättslagen (1991:614), o) lagen (2010:829) om ändring i lagen (1995:1649) om byggande av järnväg,
 - p) lagen (2010:830) om ändring i lagen (2004:875) om särskild förvaltning av vissa elektriska anläggningar, och
 - q) lagen (2010:831) om ändring i lagen (2006:449) om skydd för störningskänslig forskning. *Lag (2011:1047).*

2010:1941

1. Denna lag träder i kraft den 1 april 2011.
2. Äldre bestämmelser gäller om ett beslut om delgivning enligt 15-17 §§ delgivningslagen (1970:428) har fattats före den 1 april 2011 eller om en handling har skickats eller lämnats före denna tidpunkt.